בתולה

בתולה נשאת ליום הרביעי. תקנת חכמים היא שתנשא ברביעי בשבת כדמפרש טעמא: **שפעמים בשבת.** אבתולה קאי: **בשני ובחמישי.** אחת מעשר תקנות שתקן עזרא. בגמא קמא בפרק מרובה (דף פב.) מפרש לכולהו. ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם היה לו טענת בתולים ישבים לב"ד בעוד כעסו עליו [1] [ואם יש שהות בינתים יש לחוש] שמא יתפייס ותתקרר דעתו ויקיימנה ושמא היא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן (סוטה דף כח.) מונסתה והיא נטמאה [2] ומתוך שיבא לבית דין יתברר הדבר כשיגיע הקול שמא יבואו עדים. ובגמר' פריך ותיגשא באחד בשבת: **גמ' לפי ששנינו כו'.** לקמן מקשי עלה: **הגיע זמן ולא נישאו.** לקמן בפרק אע"פ [נז.] תנן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל והזהיר על הנישואין לפרנס עצמה בתכשיטין. לפרנס קנדיר"ר בלע"ז. ולגלמנה שלשים יום: **הגיע זמן.** זה ולא נישאו לחופה. לקמן מפרש שעכב הבעל: **אוכלות משלו.** שהבעל חייב במזונות אשתו מתקנת ב"ד כדלקמן בפרק נערה (דף מז:): **ואוכלות בתרומה.** אם כהן הוא והיא בת ישראל שהכהן מאכיל את אשתו תרומה כדיליף (לקמן דף מז:) מוכהן כי יקנה נפש [3]: **לך שנינו בתולה נשאת כו'.** להודיע שתקנת חכמים מעכבתו מלכנוס ואין עכבה זו שלו: **מריה דאברהם כו'.** תמה על דברי רבו ואמר מריה דאברהם מה זה היה לשמואל לומר כן. ועוד שהלה רב יוסף ושכח תלמודו ותוהה על דבריו הראשונים: **אלא אי אתמר הכי אתמר.** תולה טעם משנה שנויה במשנה שאינה שנויה: ומקשינן לרב יוסף **הי אינא והי לא אינא הא אינא והא אינא.** זו שנויה וזו שנויה: **אלא אי אינא דמפרש טעמא דתניא דלא מפרש טעמא.** משנתינו טעמא מפורש בתוכה כדי שיבכים לבית דין והגיע זמן אין שום טעם מפורש בה לומר מפני מה אם הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות: **ותיגשא באחד בשבת.** קולה רב יוסף קאמר לה: **ועבשיו ששנינו שקדו.** ובשביל תקנה זו הוא מעוכב מלכנוס באחד בשבת מעתה אותה ששנינו כו': **לפיכך.** רב יוסף מפיים לה משמיה דנפשיה ומסברא ואמר לפיכך הואיל ולמדנו שהמעוכב ממתן אותם אינו חייב לזונה חלה הוא כו': **הא קאימנא.** הגני מזומן: **נסתחפה שדהו.** לשון מטר סוחף (משלי כח) נשטיפה שדך. כלומר מזלך גרם כי מהיום אני מוטלת עליך לזון: ניסת ברביעי גם בשאר נשים תקנו משום שמתוך כך יגא הקול ויתברר הדבר על ידי עדים [7] והשתא מייתי אביי שפיר ממתניתין דבתשת כהן

---

[1] נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות ביום השני וביום החמישי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין: **גמ'** אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי לפי ששנינו [2] הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה יכול הגיע זמן באחד בשבת יהא מעלה לה מזונות לכך שנינו בתולה נשאת ליום הרביעי אמר רב יוסף [3] מריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא הי תניא והי לא תניא הא תניא והא תניא אלא תלי תניא דמפרש טעמא בדתניא דלא מפרש טעמא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד ותינשא באחד בשבת שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין [4] שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה בשבת ובחמישי בשבת ושלישי בשבת ורביעי כונסה ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה [5] הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך [6] חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות ואיכא דבעי לה מיבעיא חלה הוא מהו התם טעמא מאי משום דאנים והכא נמי הא אנים או דלמא התם אנים בתקנתא דתקינו ליה רבנן הכא לא ואם תמצי לומר חלה הוא מעלה לה מזונות חלתה היא מהו מצי אמר לה אנא הא קאימנא או דלמא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו ואם תמצי לומר אמרה ליה נסתחפה שדהו פירסה נדה מהו בשעת ווסתה לא תיבעי לך דלא

[1] **בתולה.** הא דלא קתני הכתולה כדתני התשה נקנית היבמה ניקנית (קדושין דף ג.) משום דהתם אקרא קאי כי יקח איש אשה (דברים כד) האשה הכתובה [א] וכן היבמה אבל הכא לא קאי אקרא [ב] והא דלא תנן בפ"ק דקידושין (דף יד:) העבד עברי אף על פי דכתיב בקרא (שמות כא) כי תקנה עבד עברי משום דא"כ ה"ל למתני העבד העברי אינו דבוק ואין דרך הש"ס לדבר כן ומיהו גבי איש ואשה רגילים בכל מקום לשנות בה' אע"ג דלא קאי אקרא כמו האשה שהלכה (ביבמות דף קיד:) האשה שנתארמלה (לקמן דף טו:) האיש מדיר את בנו בנזיר (נזיר ד' כח:):

נשאת. הא דלא קתני נושאין את הבתולה כמו האיש מקדש (קדושין דף מא.) לפי שעתה מקצר יותר ועוד דאי תנא הכי ה"א אפי' בעל כרחה כדמשני (שם דף ג:) גבי הא דפריך ולימני האיש קונה ועוד דהתם אקרא קאי כי יקח איש אשה: **ליום הרביעי.** ולא בליל חמישי [ג] כדאמר בפרק בתרא דנדה (דף סה:) [ד] דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא [ה] כ"ש אם יעשה נשואין בליל ה' דאיכא למיחש שיטרד בנשואין וכתובה ולא [ו] יבעול: **שאם היה לו טענת וכו'.** ואם תאמר הא מינה אשת כהן או [ז] פחותה מבת שלש דליכא אלא חד ספיקא כדאמרינן בגמרא (לקמן ט.) אבל בשאר נשים דאיכא ספק ספיקא [ח] אמאי תנשא ליום ד' ואומר ר"ת דלא פליג רבנן בתקנתא ומשום אשת כהן ופחותה מג' [ט] תקנו בכל הנשים שינשאו ביום ד' ובקונטרס פי' שמתוך כך יתברר הדבר ויבואו עדים שזינתה בדלון וקשה לפירושו דאמרינן בגמרא (שם:) אמר אביי אף אנן נמי תניא דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו בתולה נשאת כו' מאי לאו דקטעין פתח פתוח והשתא הייכי מייתי דאיכ לפ"ה הא אע"ג דאינו נאמן מכל מקום יבשים לבית דין שמתוך כך יגא הקול ויבואו עדים ויתברר הדבר וי"ל דלא מייתי אביי דאיכ דרבי אלעזר [י] אלא שהוא בקי ומכיר אם הוא פתח פתוח דאם אינו בקי לא יגא הקול [יא] ולא יבא לידי בירור כי יאמרו שהוא טעה וסבור שמצא פתח פתוח ואינו כן ולא יחושו לדבריו ועי"ל דגם לפ"ה לא היו מתקנים שתהא ניסת ליום ד' משום שמא יתברר על ידי עדים [יב] אבל כיון דבאשת כהן ובפחותה מבת שלש נאמן לאוסרה עליו תקנו שתהא ניסת ברביעי גם בשאר נשים תקנו משום שמתוך כך יגא הקול ויתברר הדבר על ידי עדים [יג] והשתא מייתי אביי שפיר ממתניתין דבתשת כהן ובפחותה מבת שלש נאמן לאוסרה עליו. ותימה דהכא משמע דמשום תשעת דזנות תקנו שתהא ניסת ברביעי ובפ"ב דגטין (דף יח. ושם) איכא מ"ד דתקנו זמן בגטין משום פירי אבל משום שמא יחפה על בת אחותו לא חיישינן משום דזנות לא שכיח [יד] וי"ל דהתם קאמר שקדו דאתי לידי מיתה דהיינו בהתראה ונעדים לא שכיח אי נמי הכא שלא תשב עמו באיסור כל ימיו אשו אפילו לזנות אע"ג דלא שכיח: **מפני** מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי לפי ששנינו כו'. אין שואל הטעם למה נשאת ברביעי דאם כן לא הוה משני מידי אלא הכי פירושו מפני מה אמרו כלומר מאי נפקא מינה שתיקנו שנשאת ברביעי ומשני נפקא מינה לענין מזונות ותרומה ורב יוסף קא מתמה מריה דאברהם דהא נפקותא מפרשה בהדיא שאם היה לו טענת בתולים והוא מנין נפקותא זו המפורשת ומופס נפקותא אחרינא: **אלא** אי אתמר הכי אתמר א"ר יהודה אמר שמואל. ולא גרסינן רב יוסף דהא רב יוסף גופיה קאמר אלא אי איתמר: **מפני** מה אמרו כו'. בניחותא גרסינן לה ולא בא להקשות אלא ותנשא באחד בשבת: **ותנשא באחד בשבת.** לא בעי לשנויי דנשאת ברביעי כדי שתבעל בחמישי משום ברכה שנאמרה בו לדגים כדאמרינן לקמן (דף ה.) ועוד למה לי טעם דשקדו תיפוק ליה משום ברכה ואומר ר"י דטעם דברכה אינה אלא עלה טובה ולא מקרי עבריינא אבל משום שקדו מקרי עבריינא וכן משמע לקמן דאמר טעמא משום ברכה אבל משום איקרורי דעתא לא חיישינן ומאי נפקא מינה אלא ודאי דמשום ברכה לא מקרי עבריינא:

מליא

מסורת הש"ס

[1] לקמן ט.; [2] לקמן מח: נז. ע: [נדרים עג:]; [3] ב"ב קלד: שבת כב. [עירובין עה:]; [4] לקמן ג. ה., [5] נ"ר כ"ל, [6] [במדבר ה]; [7] [ויקרא כב]; [8] [הך דליכא כתובה וכו' ליתא בגדה אך בשבת קב. ומלאה כוונת התוס' במ"ש כדאמר בפ' תכלת דגדה סה: ר"ל שאמרו שם שאני כתובה דמגרי בה טפי ע' רש"י ועיין שם והא דכתבו דליכא כתובה הוא טעם בפ"ע],

מוסף רש"י

הגיע זמן. שנים עשר חדש לבתולה משתבעה הבעל ולהכין עצמה לנשואין, ולגלמנה שלשים יום (לקמן מח:). ולא נישאו. כגון שעיכב החתן, או אונס שלו (שם) שהבעלים מעכבין, ומיירי דתנא דידיה מני נמי סיפא דידיה (לקמן נז.). **ואוכלת בתרומה.** אם בת ישראל מאוכלת לכהן היא (לקמן מח:) אם כהן הוא והיא ישראלית, משעה שקידשה אוכלת בתרומה מן התורה, כדמפרש בגמרא, ובכגון גזרו עד שתנא (לקמן נז.). **מריה דאברהם.** לשון תמיה הוא (שבת כב.) רבא"ע (רש"ש ב"ב קלד.).

מוסף תוספות

א. כלומר אותה אשה שאמר הכתוב. ריטב"א. ב. דתקנתא דרבנן היא והשתא פתחו בדינא. ריטב"א. ג. דאפי' עכשיו שנשאת ברביעי רגילין לשהות עד חצי הלילה. תוס' הרא"ש. ד. שאני כתובה דמגרי טפי (פי' מתאחרים) עד דכתבי לה. תוס' הרא"ש. ה. דדאמרינן במס' שבת [דף קל ע"א]. תוס' הרא"ש. ו. עד לילה של מחרתו. מאירי. ז. באשת ישראל דקביל בה [אביה] קידושין. תוס' הרא"ש. ח. ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון. תוס' שאנץ. [ו]אפי' כי מהימנינן ליה לא מיתסרא. ר"ן. ט. [דנאמן] לאוסרה על פי דיבורו. תוס' הרא"ש. י. דנאמן לאוסרה. תוס' הרא"ש. יא. [ד]משתקין אותו מיד. תוס' הרא"ש. יב. [ד]לא שכיח שיבואו עדים (שזנו) [שזינתה]. ריטב"א. יג. [ו]משום אשת כהן וקטנה בת ישראל לחוד מיעוטא דמיעוטא ניתנו. ריטב"א. יד. כלומר אי משום הא לא עבדינן תקנתא, א"כ לדידיה אמאי עבדינן הכא תקנתא משום זנות. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

א **א** ב מיי' פ"י מהל' אישות הל' עו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סד סעי' ג:
ב ג ד מיי' שם הלכה יט וסמג שם טוש"ע שם סי' עו סעי' ג:

לעזי רש"י

קנדיר"ר [קונריידי"ר]. לצייר.

תוספות רי"ד

בתולה נשאת ביום ד' ואלמנה ביום ה' שפעמים בשבת ב"ד יושבין בעיירות ביום ב' וביום ה' ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. פי' חכמים תקנו שתנשא הבתולה בד' כדי שיבעול בליל ה' ואם לא ימצא לה בתולים ילך בבוקר לב"ד טרם שיתקרר דעתו שיפיים עמה ויחקרו ב"ד מתי זינתה שמא תחתיו זינתה והיא אסורה לו. **שפעמים בשבת וכו'.** פי' אבתולה יהיב טעמא וטעמא דאלמנה מפרש לקמן. ותקנות עזרא הוא שישבו ב"ד בעיירות בב' ובה'. כדאמרינן בפ' מרובה מי' תקנות שתיקן עזרא. ואע"פ שבכל עיר ועיר היתה סנהדרין קבוע. בכל ימות השבוע היו עוסקים בתורה ובב' ובה' עוסקים בדינים. ולקמן פריך ותנשא באחד בשבת: **אמר ר"י מפני מה אמרו בתולה נשאת בד'** שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. ותנשא בא' בשבת ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא טורח ג' ימים בסעודה א' בשבת שני ושלישי וברביעי כונסה. **ועכשיו ששנינו שקדו.** אותה ששנינו לקמן בפ' אע"פ נותנים לבתולה י"ב חודש משתבעה הבעל לפרנס א"ע. כשם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס א"ע ולאלמנה ל' יום הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו. פי' וכגון שהבעל מעכב הגיע זמן בא' בשבת מתוך שאינו יכול לכנוסה אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות. **א"ר שמואל בר רב יצחק** ל"ש אלא מתקנות עזרא ואילך שאין ב"ד יושבין אלא בב' ובה'. אבל אי איכא ב"ד קבועים בכל יום כקודם תקנות עזרא אשה נשאת בכל יום והא בענין שקדו דטריח לה. והכי אסיק רב אחא דכל אונסא לא אכלה בין חלתה היא ובין חלה הוא. והכי הילכתא:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו. ואינו יכול לטעון לאדרבה מזלה גרם דכיון דלא מיפקדא אפריה וריבה לא מיענשא [א] כדאמרינן בהבא על יבמתו [ב] (יבמות דף סד:) ועוד דהאשה היא שדה של הבעל ואין הבעל שדה שלה: **לפיכך** חלה הוא אינו **מעלה** לה מזונות. קשה לר"י דאמר בהחולץ (שם דף מא: ושם) [ד] עמד בדין ובדק מזונות משל יבם ומפרש בירושלמי ברח ר"ה חלה והכא אמרי' דחלה אין מעלה לה מזונות ואור"י דהתם חלה לו ברח לאחר שעמד בדין שכבר נתחייב לה במזונות אבל הכא בחלה קודם הגעת זמן ובקונט' פי' שם דוקא ברח אבל חלה לא ואין נראה כדמשמע בירושלמי ולפירושו אין להקשות מאיכא דבעו לה מיבעיא אמאי לא פשיט לה מהתם דיש לומר דאדרוסתו אגידא ביה טפי מיבמתו כדאמרינן ביבמות בכמה דוכתי: **פשיט רב אחא.** לא כמו שפירש רשב"ם דהיינו רב אחאי גאון שעשה שאלתות והיה [ה] בסוף כל האמוראים [ו] ולכך משנה לשונו בכל הש"ס פריך רב אחאי פשיט רב אחאי שהרי כאן רב אשי [ז] עונה על דבריו אלא אומר רבינו תם שהוא אמורא וכל אמורא היה תופס לשונו כמו מגדף בה ר' אבהו (סנהדרין ג:) תהי בה ר' יוחנן (ב"ק קיב:) לייט עלה אביי (ברכות כט.):

לא נשאו לא קתני אלא לא נישאו. [ח] מקובלין היו כך לקרות לא נישאו ועוד דאי לא נשאו אאנשים קאי ה"ל למימר נמי בלשון רבים ואוכלות משלהם: **אלא** לא נישאו. פירוש דמשמע נמי דמעכבי אינהי אבל אין לומר דמשמע דוקא דמעכבי אינהי אבל לא אינהו מדקאמר לעולם דמעכבי אינהו ואיידי דתנא רישא בדידהי כו' דמשום איידי אין לשנות טעות בסיפא: **מת** הוא דאינו נט. דאין גט לאחר מיתה הא חלה הרי זה גט דאי חלה נמי אינו גט וטעמא דהכא דאינו גט משום אונס אם כן לישמעינן חלה דהוי אונס מועט וכ"ש מת דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה דבמת איכא למימר ניחא ליה דלא תפול קמי יבם: **ודלמא** לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט. ויש טענת אונס ודקתני ליתני חלה וכ"ש מת הא דקתני מת הא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה ואתא לאשמועינן תרוייהו דיש אונס ואין גט לאחר מיתה דאי יש אונס גרידא אתא לאשמועינן אבל יש גט לאחר מיתה הוה ליה למינקט חלה ואי אין גט לאחר מיתה גרידא הוה בעי לאשמועינן לא הוה ליה למינקט הרי זה גיטך אם לא באתי שעשה תנאי אלא הרי זה גיטך עד שיבא אליהו ויאמר לך הרי זה גיטך מתי אמרת לי אמר לי אמר לי אמר

זימנין דלא אנים. והוי גיטא: **וסברה.** דלמא אנים ואינו גט ותדלג להינשא: **ומינסבא.** וכשיבא ויאמר נאנסתי נמצא גט בטל וכניה מן האחרון ממזרים לפיכך אמרו יהא גט: **דמדאורייתא לא הוי גיטא.** שמצינו טוענת אונס מן התורה שנאמר (דברים כב) ולנערה לא תעשה דבר: **לא המקדש.** כל המקדש אשה על דעת שהנהיגו חכמי ישראל בישראל הוא מקדשה שיהיו קיימין קידושין לפי דברי חכמים ויהיו בטילים לפי דברי חכמים על ידי גיטין שהכשירו חכמים: **ואפקעוה רבנן לקידושין.** כשיבא גט זה אחריהם: **פינת.** למימר אפקעתא דקרקעא בכספא דיממא גט זה עוקר הקידושין ועושה מעות מתנה מעיקרן: **קדיש בביאה מאי.** אפקעתא מעיקרא איכא. בשלמא על ידי גט כשר אע"פ שהקידושין קיימים עד עכשיו גזירת הכתוב היא שהגט כורתו ומתיר איסורו מכאן ולהבא אבל זה שאינו גט מן התורה ואתה מכשירו מפני דעתו של זה שקידשה על דעת חכמים ושביטלו על פי חכמים צריך אתה לומר שמעיקרן לא יהו קידושין ואי קדיש בביאה ואתה עוקר קידושין למפרע מה תהא על ביאתו: **שויוה רבנן לבעילתו.** למפרע על ידי גט שהוא מדבריהם בעילת זנות ויש בהן כח לעשות כן שהרי הוא תלה בהן. שמעתי כל רבותי מפרשים דקדיש בכספא דקידושי דרבנן ניהו ואי אפשר לומר כן חדא דגזירה שוה היא קיחה קיחה משדה עפרון (קידושין דף ב.) וכל הלמד מגזירה שוה כמו שכתוב מפורש הוא לכל דבר ועוד אי דרבנן ניהו היאך סוקלין על ידו ומביאין חולין לעזרה על שגגתן וסוף סוף כי קא משגיח שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות על כרחך צריך אתה לפרש כמו שפירשתי שהקידושין נעקרין מעיקרן ולא מכאן ולהבא. והמפרש לומר שויוה רבנן לכל מקדשי בביאה בעילת זנות טעות גמור הוא ובא להתיר אשת איש המתקדשת בביאה בלא גט מן הטעם הזה ולא מצינו זאת בהתלמוד: **וכן לענין גיטין.** אלפיך קאי דטענינן טענת אונס בתנאי הגט להפקיעו: **שבתי דינין קבועין בכל יום.** כלומר שקבועות כל הימים שוה: **והא בעינן שקדו.** שיהא טורח בסעודה אלשה ימים: **דטריח ליה.** אם טרח לפני השבת ותיקן צורכי סעודה כולה באחד בשבת או בשני בשבת: מאי

וסברה דאנים. ומן הדין לית לן למיחש דלמא אנים הוא דרוכן לא אנסי ולהכי קרי להו נטועות שמחמירים על עצמן אע"ג דמלי לאינסובי א] וגבי פרוצות לא גרסינן וסברה דלא אנים אלא ואמרה דלא אנים פי' אפילו כשיבא הקול דאנים אמרה דלא אנים[א] או אפילו כשתבע היא עצמה דאנים ואחריה לא ידעו ואם תאמר מת תוך י"ב חודש נמי יהא גט מהאי טעמא דזימנין דלא מת וסברה דמת ומיעגנא ויתבה[ב] ויש לומר דמיתה קלא אית לה:

אדעתא דרבנן מקדש. לכן אומרים בשעת קידושין כדת משה וישראל:

ואפקעינהו רבנן לקידושין מינה. בריש השולח (גיטין לג.) פירשתי:

תינח דקדיש בכספא. דהפקר ב"ד היה הפקר והוו מעות מתנה וממילא יהו כל בעילותיו זנות קדיש בביאה מאי איכא למימר אין יפקיעו ביאה של קידושין ואפי' למ"ד בהאשה רבה (יבמות פט: ופס) דיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה היינו כגון דליכא עבירה ההיא דהאשה רבה הדר לטיבלא אבל היכא דאיכא עבירה דמקודשת היא בביאה מאי איכא למימר[ג] ומשני שויוה רבנן בעילותיו בעילת זנות ואין כאן קידושין[ד]:

איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין. פסק ר"ח כלישנא קמא דאין אומר בגיטין והכיא ראיה מדקאמר סתמא הש"ס ברישא השולח (גיטין לד. ופס) גבי הוא דאמר אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כו' ואי משום אונס אין אומר בגיטין וכן נראה דאליבא דאיכא דאמרי הוו פירכי מכל הני דמייתי סייעתא לגישנא קמא ולא סמכינן אשיעוי דחיקי וקשה לר"י דמסיק בפרק מי שאחזו (פס עב. ופס) דבין דאמר הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה בין אם אמר אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית או נשכו נחש או אכלו אריה דלא הוי גט אלמא דיש אונס בגיטין ואיכא למימר דהתם לא מטעם דיש אונס קאמר דלא הוי גט אלא משום דבין אם מתי מחולי זה בין אם לא אעמוד משמע שימות מחמת זה החולי וכשנפל עליו הבית או נשכו נחש אינו גט דאין זה מחולי זה דהא מוכח בהדיא התם דמטעם דיש אונס הוא גבי ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה וקביל עליה כל אונסא דאיתיליד בה כו' אמר רבא אונס דלא שכיח הוא ומייתי רבא סייעתא מהא דאכלו ארי אינו גט אלמא אונס דלא שכיח יש טענת אונס ברבא והכא קאמר רבא גופיה בלישנא קמא שהוא עיקר דאין אונס אפילו באונס דלא שכיח כדמוכח הסוגיא[ה] ואור"י דג' עניינו אונס הן דאונס דלא שכיח כלל כההיא דמי שאחזו אפי' לגישנא קמא דרבא דהכא יש אונס דלא שייך התם לתקן משום נטועות ומשום פרוצות דלעולם לא סברי נטועות דנפל עליו הבית או שהכישו נחש כיון דלא שכיח כלל ומשום פרוצות נמי ליכא למיחש כיון דלא שכיח שיעשה כן ואונס דשכיח כגון ההיא דפסקיה מברא אפילו לאיכא דאמרי אין אונס דאיבעי ליה לאתנויי אבל אונס דשכיח ולא שכיח[ו] בהא פליגי תרי ליתני דרבא והלכתא כלישנא קמא דרבא כדפירשנו: **שבתי** דינין קבועים בכל יום. וא"ת וכי תיקן עזרא שלא יהו בתי דיינין קבועים בכל יום אלא בג' ובה' בלבד ועוד קשה דאמרינן בשבת (ד' קנט: ופס) מי שיש לו זכות אבות יקיו בג' ובה' וכי קודם תקנת עזרא לא היו מקיזין כל עיקר ואומר ר"ת דקודם תקנת עזרא לא היו קבועים בכל יום אלא כשהיו צריכין לשום דין היו יושבין בכל יום ויום ועזרא תיקן שיהיו קבועין בג' ובה' וכל הרוצה לדון יבא וידון והיו יכולין להקיז בכל יום קודם תקנת עזרא כיון שלא היו קבועים ור"י תירץ שלא היו קבועים תחלה אלא בעיר אחת ועזרא תיקן בכל עיר ועיר בג' ובה': **אשה** נשאת בבל יום. קשה לרשב"א אמאי נשאת בכל יום תהא כאלמנה ותיבעל בשני לפי שנאמר בו ברכה לאחר[ז] וי"ל דמשום ברכה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל ובאלמנה נמי לא קבעו שתיבעל בשני משום ברכה גרידא אלא משום שקדו שיהא שמח עמה ג' ימים כדאמר לקמן (דף ה.)[ח] ובתולה אלא שייך ההוא טעמא דליכא למימר משכיח לאומנתו והולך לו לפי שיש בה שבעת ימי המשתה אלכך משום ברכה גרידא לא היו קובעים יום: **אי איכא בתי דיינין בו'.** נראה לר"י דמכל מקום אין נשאת בשני דהא אין דיין בשבת ועתה נוהגין לישא אף בשני משום דאין ב"ד קבועין ואם יש לו טענת בתולין יכול לקבול בשבת בפני שלשה כמו בשאר ימות השבוע ועוד לפירוש הקונטרס דוקא בימיהם קבעו יום הנישואין משום שעל ידי כך יתברר הדבר ויבואו עדים מתוך שמתאספים העם בב"ד ואין שייך לומר עכשיו כך:

ובשני

מסורת הש"ס

א) ימות 5: קי. גיטין לג. עב. בבא בתרא מח:. ב) [לעיל כ. לקמן ה.]. ג) [וע' תוס' ב"ב מח:].

גליון הש"ס

גמ' ואפקעינהו רבנן. עי' תפוכת רשב"א סי' אלף קסב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תי"ה וסברה דאנים וכו' וגבי פרוצות ל"ג וכו'. עי' נלה יב ע"א תד"ה נטוע וכו':

מוסף תוספות

א. וכיון שאין לנו ראיה ברורה אין לנו למחות בידה, דאפילו תימא יש אונס צריך לברר האונס. ריטב"א. ב. ותהא זקוקה ליבם. תוס' הרא"ש. ג. וכי יעשו חכמים ביאתו ביאת עבירה. תוס' ב"ב מח: ד"ה מינת. ד. ואיצטריך טעמא דאדעתא דרבנן מקדש וכו', כיון דקידושין נעשו כהוגן לא היה כח לחכמים להפקיעם אי לאו משום דאדעתא דרבנן מקדש. תוס' ב"ב מח: ד"ה מינת. ה. דמייתי מהא דפסקי מברא ודחי אונס דשכיח שאני דהוי"ל לאסוקי אדעתיה. תוס' גיטין עב. ד"ה אימניה. מכלל דאפי' באונסא דלא שכיח קאמר רבא דאין אונס. לא"ש פר' ב. ז. כמו חלה. תוס' הרא"ש. ח. הראשון. לא"ש סימן ג. ט. ואגב שתקנו משום שקדו, אפי' היכא דלא שייך שקדו כגון באדם בטל או ביו"ט שחל להיות בע"ש תקנו שתנשא בחמישי משום ברכה. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"י מהל' פ"ש הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' ג:

מוסף רש"י

כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. תולה בדעת חכמים, דהא כתב משה וישראל קאמר (יבמות צ:) להיות קדושין תלין כדת משה וישראל שהנהיגו חכמי ישראל, וכהי הס אמרו שיפקיעו כל קדושין שבישראל על ידי גט זה, הלכך פקעי, שעל מנת כן קדשה (גיטין לג.). תינח דקדיש בכספא איכא למימר אפקעינהו לקידושין בגט דדבריהן ואמרו ליטול מעות למפרע מתנה, וממילא פקעו שהרי בכספים על מנת כן קדש (שם, וכתי"ז יבמות צ: וקי.) אי: דהפקר ב"ד הפקר גבי ממון וכאילו קדשה בגזל ומחמת דמיו, דלא הוו קידושין (רשב"ם ב"ב מח:). קדיש בביאה מאי איכא למימר. מאי אפקעתא איכא למימר, הא אי ביאה מאי שויוה (יבמות צ:) דקיימא לן בקידושין (ד.) מכי יקח איש אשה ובעלה, דאשה מתקדשת נמי בביאה, מאי אפקעתא איכא למימר בהא ביאה (גיטין לג.). שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות. למפרע על ידי גט זה, דאפקעו שם קידושין מעיה, ויש בהן כח לכך, שהרי כשקדש על מנהג חוק דתם קדש (גיטין לג.) כיון דבדעתא דרבנן תלה ורבנן אמור דכי יהיב לה גט כי הא מבטל ביאה דמיהו בעילת זנות. ואיתא דאמרי מינה קדיש בכספא, דקידושי כסף דרבנן, קדיש בביאה דקידושין דאמרתא ניהו מאי איכא למימר, ועונות גדול הוא בידם, דקידושי כסף דאורייתא ניהו ומגזרה שוה דקיחה קיחה משדה עפרון גמר לה ממכת קידושין (ב.), וג"ש בסיני נאמרה וכל י"ג מדות, ואי קידושי כסף מדרבנן מי קטלינן נפש עלייהו, דבעל דוחקה בסקילה, ועוד מאי שיעיא דשני שויוה רבנן כו', הא קשיא ליה היכי מלו רבנן לאפקועי מידי דאורייתא ומשני ליה שויוה רבנן, הא נמי אפקעתא היא (יבמות צ: וכתי"ז בארוכה גיטין לג. ורשב"ם ב"ב מח:).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות